

Мирослав Галић

Удружење за филозофију
и друштвену мисао Бањалука
miroslav.galic@hotmail.com

**О ПРВИМ МАЧИЋИМА, ЛИЈЕПИМ
ДУШАМА И ЈОШ ПОНЕЧЕМ
(или: Зашто је боље Ништа него најприје
Нешто?)**

(Осврт на први број часописа *Ноема*)

Сваки уредник, ма какве публикације, увијек се налази пред једним великим проблемом – осигурањем квалитета на који публикација циља и реалног дотока текстова који врло често нису ни близу квалитета који би уредник хтио. Међутим, колико год ситуација са било каквом врстом (квалитетне) академске продукције у Бањалуци била независна, посао уредника је да обезбједи квалитетне текстове за часопис који уређује, без обзира на стање продукције. Са сличним проблемом се срећу и уредници штампаних медија у регији, који поступајући како поступа уредништво *Ноеме* срозавају квалитет журналистике до нивоа таблоидности и жуте штампе у шта се свакодневно увјеравамо. Уредници *Ноеме* су морали више пажње посветити квалитету, па и по цијену да часопис уопште не изађе.

Часопис отвара *Уводна ријеч* у којој уредништво смјело истиче своју „интенцију да часопис буде независан у својим интелектуалним и моралним ресурсима“. Овој интенцији се не би имало шта замјерити да сâмо уредништво већ у првом пасусу реченог увода није постигло аутогол реченицом: „Одлучни да не понудимо систематски разрађене циљеве и

аргументе који би требало да утемеље наше побуде, позиције и друштвени статус, нама не преостаје ништа друго до да понудимо принцип на којем слобода почива: Грешку!". Иако су уредници овим покушали да нападну владајући академски дискурс у Бањалуци у којем је свако несагласје практично забрањено и у којем влада интелектуални пароксијализам који подразумева потпуно одсуство критичког приступа спрам академске продукције оличеног у народној изреци „ти мене војводи, ја тебе сердару“, кардинални пропуст који су направили је да су „непријатеља“ напали његовим властитим оружјем: одсуством систематски разрађених циљева. Уредници немају систематске циљеве када је уређивање часописа у питању, док они који су предмет напада немају систематске циљеве образовања, истраживања и развоја науке и културе на универзитету, нити при томе ичим утемељују своју друштвену позицију и статус. Позивање на слободу само додатно вуче тас на страну оних који се желе денунцирати, будући да је слобода да се учини грешка вриједна само онда када се грешка призна и исправи, и да се не допусти слобода грешци да влада, док прозвани нити своје грешке признају, нити показују интерес да их исправе. Начин да се исправи оно на шта уредници указују започиње управо обрнуто од часописног увода – дефинисањем јасних циљева и изузетно добрим аргументима којима се утемељује улога и положај оног који има интенцију да критикује, а нарочито онога који би да понуди другачији систем вриједности.

Звијезде првог броја су без сумње критички осврти Александра Вучковића и Милана Глигорића.

Њих двојица критички се осврћу на дешавања на Универзитету у претходној години, оштро нападајући управо оно што уредништво проглашава као принцип свог дјеловања (иако су обојица дио тог истог уредништва!): грешке које академска бирократија у свој својој слободи акумулира из године у годину, доводећи Универзитет и студенте у стање расула, апатије, отаљавања, флоскулизације, нестручности и алкавости.

Вучковић се осврће на трибину о квалитету високог образовања која је одржана само форме ради, да би присутни понављали унапријед научене мантре у којима нема намјере нити жеље да се заиста говори о проблему, већ се говором затрпава одсуство идеја и самокритике, док се Глигорић осврће на пасивност студената која се показала приликом јавне расправе на Филолошком факултету о томе да студенти издвоје дио новца за опремање библиотеке на овом факултету, будући да ресорно министарство не показује намјеру да у тај важан пројекат уложи новац. Иако се објема критикама може замјерити уопштеност и одсуство приказивања конкретно изнесених ставова, те полемичке деконструкције истих, ипак обје службе као добар уводник у тему коју је уредништво пропустило обрадити. Да су се уредници више потрудили, могли су ове двије критике развити у знатно озбиљнији уводни текст који би назначио и темат овог првог броја – критику свега што смо напријед побројали. Такође, уредништво пропушта да у остатку часописа тематизује овај проблем из различитих, студентских перспектива, што доводи до тога да уводник и полемички дио потпуно одударају од остатка часописа у ком се нити површина жабокречине која је назначена у првом дијелу није намрешкала. Штета, велика штета и пропуштена шанса да студенти покажу да међу њима има оних који мисле и који су у стању да нешто мијењају.

У интервјуу са Кенетом Валпијем, теологом, стручњаком за ведску књижевност, и припадником Харе Кришна покрета, уредништво назначаватон у којем ће се остатак часописа развијати и, као што смо већ поменули, оставља првих 17 страница незакљученим, недовршеним и неразвијеним. Тон који уредништво даје остатку часописа је највећим дијелом – теолошки.

Прије него пређемо на ту „неуралгичну“ тачку, осврнућемо се на остале радове.

Прилог на тему поезије Милана Ракића, иако пристојан, има неколико великих проблема – није савремен, није критички релевантан, није довољно поткован рецентном литературом и, можда најважније од свега, не доноси ново тумачење Ракићеве поезије, нити метакритику, односно полемику 21. вијека са критичарима и интерпретаторима Ракићеве поезије из 20. вијека, те остаје нејасно који је уопште циљ самога рада као и његове објаве.

У том смислу, можда би било боље и за ауторку и за уредништво да је рад ипак изостављен, првенствено због одсуства икаквог новума у тумачењу и критици, али и чињенице да би рад (да је ауторки враћен на дораду) много боље функционисао као прегледни рад, односно да је донио знатно опсежнији преглед рецепције и критике Ракићеве поезије, што би, сигуран сам, било од велике помоћи студентима књижевности.

Историчари су првом броју часописа приложили два рада – Марка Јанковића *Трагом нестале тврђаве (Дубичка тврђава)* и Данијела Родића *Камил Скрибонијан*.

Овим радовима се у првом реду има приговорити на обиму. Наравно, квантитет није огледало квалитета и не треба судити само по броју страница, али мислим да су се оба аутора морала више потрудити да би заслужили да им се приложи објаве. Нарочито ако узмемо у обзир да је проред текста у штампи поприличан и да би њихових 6 и по страница у мало бољој припреми износило максимално 4, ако не и мање. Него, без улажења у анализу радова коју не могу извршити јер ми историја није блиска у методолошком смислу, заиста се морам осврнути на стил који гаји Одсјек историје на нашем факултету. Тај стил је заморан, набрајалачки, недостаје му елоквенције, реторског умијећа, занимљивости, те чак и од врло занимљивих тема успијевају да направе читаве успаванке. Препоручио бих им да мало пораде на томе, јер није мало књига из поља историје које су бестселери и које се читају

у даху. Што би рекао Дамир Никшић „дај мало ритма, мало прелаза, немој само фуснота, фуснота...“ И овде се показало да су уредници подбацили када од аутора нису тражили мало више.

Најпроблематичнији прилози у часопису су два прилога из теологије.

Текст Бранка Репаје са Православног богословског факултета у Београду под називом *Теолошки поглед на књигу о Јову из једне савремене перспективе* већ својим насловом нам даје до знања да од мишљења у првом броју часописа неће бити ништа, а не мало ме је изненадила одлука уредника да у часопис који се кити одредницом „за друштвену и хуманистичку мисао“ уврсти и теолошки рад. Аутор свом раду даје наслов који нас наводи на погрешан траг, будући да је радом оправдан само онај дио наслова који се односи на теолошки поглед, док савремена перспектива изостаје, а рад скреће у разматрање проблема који насловом није сугерисан – проблем постојања зла у свијету и разлога због којих га бог допушта.

Аутор нити једног тренутка не одступа од теодикеје и нити у једном тренутку питање о проблему постојања зла не проблематизује, већ упорно и досљедно сваку назнаку да у божјим поступцима према Јову постоји нешто проблематично побија. Иако и сам признаје да ово питање нити након неколико хиљада година теолошког разматрања није близу да добије задовољавајући одговор, аутор упорно одбија да макар и помисли да доведе бога у питање, што свакако не представља нешто што би се могло назвати мишљу, већ догмом. Нити трага филозофског у овом раду нема, те се његово уврштавање преко филозофије религије такође не може оправдати.

Закључне реченице, у којима Репаја цитира Јована Златоуста („*Што бива по вољи Божијој, то мада изгледа рђаво, боље је од свега, а што је противно и неугодно Богу, то*

премда изгледа најбоље, горе је и незаконије од свега. Дела бивају добра и зла не само по себи, него по Божијем одређењу о њима.“ (стр. 53.) морале су бити прве реченице овога рада, јер управо је оно што се назива „воља Божија“ проблематично и што је неопходно пропитивати, будући да увијек остаје неспознатљива човјеку који би по њој имао поступати као да зна шта је то воља божија. Међутим, такав поступак би потпуно распршио сваки покушај теодикеје и преузео на себе одговорност да пружи одговор на питање о божјој улози у моралу, а аутор, као теолог, то једноставно није хтио или није умио.

Као да један теолошки рад није био довољан, уредници су одлучили да нас почасте још једним. Тачније, главни и одговорни уредник је свој прилог одлучио теологизовати, мада за тим заиста није било потребе. Рад Александра Дуроњића са Филозофског факултета у Бањалуци под називом *Схватање Бога код Канта и Бог у библијском искуству* је могао извући ситуацију са превеликим присуством теологије, само да се аутор није одлучио да са поља филозофије (а тиме и филозофије религије) које чини први дио рада, своју пажњу помјери на теологију у другом дијелу истог. Први дио нуди нам преглед Кантовог схватања бога и иако је јасно да је аутор вјерник, на сажет и прегледан начин објашњава основне поставке истог. Међутим, комплетан други дио рада је усмјерен на побијање Канта и његовог схватања и некритичко уздизање источно-православног хришћанства као јединог у којем човјек проналази своју сврху, што је уочљиво из посљедње двије реченице закључка: *„Хришћанство пак не одбацује морално дјеловање као такво, али свакако да га не прихвата у кантовском духу, као дужност којом се обезбјеђује блаженство. Тек у Христу и кроз Христа, човјек потврђује своје постојање, које превазилази његову индивидуалност и чини га кадрим да кроз љубав оствари своје назначење и тако постане учесник незалазне славе Божије.*“

Овакво безочно пропагирање властите религије у једном студентском часопису који има намјеру бити стручан и кри-

тички, нема своје мјесто.

Теологија, просто-напросто није мишљење. Она је покушај бесконачне одбране неодбрањиве догме којој је мјесто тамо гдје мисао не станује. Мисао мора заћи у сам темељ проблема, мора пропитати саму себе, а теологија никада не пропитује саму себе, јер не пропитује постојање бога. Тек ако би се бавила пропитивањем божјег постојања могла би се назвати мишљу, докле остаје догма.

Одсуство макар једног филозофског рада, при чему су два уредника по вокацији филозофи (по једној од диплома које имају), прилично је поразно. Нисам се надао томе у вријеме када сам сазнао да је часопис у припреми, те једноставно морам да прозовем и Одсјек филозофије који је инертан, апатичан и аутистичан. Драге колеге, тргните се из својих дријемежа и почните нешто радити! Свуда су одсјеци филозофије жаришта побуне, отпора и прогреса, а само у Бањалуци легло резигнације, аутархије и пасивности.

Закључак

Боравећи прије неколико година у Никшићу на љетној школи која је, замислите случајности, носила исто име као и часопис на који сам се овдје осврнуо, од студената Филозофског факултета у том граду чуо сам занимљиву досјетку: „Дошао бруцош на портирницу Филозофског факултета и пита гдје се налази одсјек филозофије. Портир му одговори – Само прати мирис тамјана уз степенице“. Не могу се отргнути утиску да и за бањалучки вриједи иста досјетка, као и да мирис јача из године у годину.

Али, чак и невезано за мој отклон према теологији и потпуну алергију на њено смјештање у било шта што у свом називу има „мисао“, првом броју часописа „Ноема“ морам да намијеним судбину првих мачића. Само труд и добра намјера нису довољни. Потребни су јасно дефинисани циљеви и аргу-

менти којих се уредништво у уводној ријечи одрекло. Потребно је и да уредници свим потенцијалним ауторима поставе високе стандарде да би дошли у могућност да пишу и да буду објављени, а ово уредништво је то пропустило учинити. Већ из позивног писма је јасно да уредништво нема концепцију, да је безидејно и, нек ми опросте на изразу, млохаво. („Ти си видим момак на свом месту, само си ми некако слаб, неодлучан, никакав!“). Иако разумијем њихову жељу да чине нешто позитивно и лијепо на факултету који од свог оснивања није имао студентски часопис, чињеница да у позиву отварају мјесто поезији, карикатурама и сличним стварима, показује да ове „лијепе душе“ у најбољој намјери поплочавају пут у пропаст. Таквом концепцијом отупљује се оштрица критике коју је нужно упутити факултету, универзитету и цијелој држави, ствара се привид продукције тамо гдје је нема, постаје се саучесник у злочину против ума којег академија врши над студентима и свим грађанима ове од ђавола и од бога заборављене земље.

Остаје жал за пропуштеном шансом да се тематизује проблематика која је назначена двама полемичким текстовима на почетку часописа и нада да ће аутори та два прилога, који су дио уредништва, успјети промијенити нешто у уређивачкој политици и да ће други број исправити „Грешку!“ из уводника која је до оваквог мог става и довела.

Игроказа којима се покушава створити утисак да су студенти укључени у академски живот не мањка, баш као ни оних којима се прави привид да студенти нешто раде и стварају. У неке од тих пројеката уложени су огромни новци, праћени су великом помпом и медијском пажњом, док су резултати које ти пројекти пожању обрнуто пропорционални огромности уложених средстава. Зато сваки покушај да се очигледан недостатак квалитета првог броја часописа сакрије иза стандардног одговора да је боље ишта него ништа и да је добро да студенти било шта раде умјесто што сједе по бифеима, мора

бити унапријед одбачен и најоштрије критикован. Управо такав начин размишљања је од универзитета направио мјесто производње симулиране науке и истраживања, а одсуство (само)критике перпетуира ову ситуацију у недоглед.

Пост скрипtum (неколико техничких примједби)

Часопис мора имати знатно боље, савременије и професионалније графичко и техничко уређивање. Свако заглавље мора поред имена аутора садржавати и афилијацију (факултет, студијску групу и годину, институцију у којој ради, удружење ком припада или просто занимање), као и електронску контакт адресу аутора, и то правило се мора досљедно примјењивати у сваком прилогу, а не у једном на један начин, у другом на други или потпуно изоставити. Тиме часопис показује своју озбиљност.

Часопис МОРА имати тему броја, макар се темом бавила само два прилога у часопису и макар сами уредници морали те прилоге писати!

Часопис би требало да има стандардне рубрике од којих су неизоставне (редослиједом): Уводна ријеч, Тематски радови, Остали радови, Преводи, Рецензије, Извјештаји (са стручних скупова у БиХ и иностранству и догађаја од значаја за студенте и ширу јавност), Полемике и Реакције, те остало по потреби.

Бањалука, 25.08.2016.